

9.

IKAROVA KŘÍDLA

Krassus ztrácí hlavu

Zatímco se triumvirát rozpadal, jiní – o něco níže na mocenském žebříčku – zoufale bojovali svůj vlastní boj. Počátkem dubna byl postaven před soud Markus Caelius. Jeho barvitá minulost nesnesla podrobné zkoumání. Obžaloba tedy rozhodně neměla problém přiřknout Caeliovi širokou škálu neřestí a zločinů – včetně zločinu nejvíce šokujícího, jímž byl útok na deputaci tvořenou velvyslanci a vražda jejího vůdce. Co však dodávalo procesu nádech skandálnosti, bylo jiné obvinění, a sice že se Caelius pokusil otrávit svou milenkou Klodii. Zřejmě jim to tedy spolu neklapalo.

Ne snad však že by žalobci něco takového třeba jen naznačili. Protože podrobnosti celé záležitosti mohly poškodit stejnou měrou jak Caelia, tak Klodii, počítala obžaloba s tím, že obhájci budou postupovat obdobně diskrétně. V Ciceronově případě se však žalobci přepočítali. Ciceronovy vztahy k jeho bývalému žákovi byly sice v minulosti všelijaké, ale příležitost frontálně a plnou silou zaútočit na Klodii byla tak významná, že se prostě nedala promarnit. Než aby se snažil celou věc tutlat, rozhodl se z ní učinit jádro své obhajoby. „Předpokládejme, že žena, která ztratila svého manžela, otevře svůj dům každému, kdo se potřebuje sexuálně povyrazit, a veřejně žije životem prostitutky; předpokládejme, že klidně navštěvuje večírky pořádané cizinci; předpokládejme, že se takto chová v Římě, ve svých zahradách rozkoše, i mezi těmi, kdož se v Baích oddávají orgiím,“ hřímal. „Opravdu si pak myslíte, že je skandální a hanebné, když si ji takový muž jako Caelius vybral?“⁴¹ Samozřejmě že ne. Vždyť byla koneckonců pouliční šlapkou, a z Caeliovy strany šlo tudíž o fér hru! Porotci, kteří naslouchali tomu, jak je římská králov-

na eleganci tímto způsobem pitvána, tím byli příjemně vzrušováni a zároveň šokováni. Čeho si však nepovšimli, byl fakt, že proudem výpadů proti sestře svého nepřítele zakryl Cicero všechna ostatní obvinění proti svému klientovi. Tato strategie slavila nakonec úspěch: Caelius byl zproštěn viny a Cicero si mohl spokojeně zamnout ruce.

Jeho vystoupení bylo tak oslnivé, že zcela zastínilo i řeč, kterou při procesu pronesl druhý z Caeliových obránců. Ne snad že by to Krassa trápilo. Na efekty si nepotrpěl. Nepotřeboval to. Na Caeliovu záchranu přispěchal proto, že chtěl ochránit investice, které do tohoto mladého muže vložil. A toho cíle také dosáhl, přičemž ho to po politické stránce skoro nic nestálo. Stal se sice svědkem Klodiiny likvidace, avšak dokonce i Klodius – který zřídkakdy mlčel, když šlo o obranu rodinné cti – se v tomto případě ovládl a do Krassa se nepustil. Navzdory svým jemným a zdrženlivým metodám zůstával Krassus, jenž před otevřenými hrozbami dával přednost šeptaným náznakům a slibům, nejhroživější postavou Říma. Na jaře roku 56 př. n. l. se chystal vyzkoušet, jak daleko mu jeho hroživá pověst dovolí zajít. A i když pronášel svou řeč při Caeliově procesu, byla jeho mysl jinde. Chystal se totiž na svůj mistrovský politický úder.

Předešlého měsíce cestoval Krassus do Ravenny, města kousek za hranicemi římské Itálie, uvnitř Caesarovy provincie Galie. Čekali tam na něj dva další političtí makléři. Jedním byl samotný Caesar, druhým nejstarší Klodiův bratr, namyšlený Appius Klaudius. Po tajné poradě těchto tří mužů se Krassus vrátil do Říma, zatímco Appius s Caesarem se vydali na západ. V polovině dubna dorazili tito dva spiklenci do hraničního města Luka. Severním směrem zamířil z Říma Pompeius a setkal se tam s nimi. V Luce se tedy odehrála druhá konference. Konkrétní výsledky jednání zůstaly taktéž utajeny. Zpráva o schůzce se však šířila tak rychle, že než na ni Pompeius stačil dorazit, doprovázelo jej dvě stě senátorů. V ulicích Luky tak bylo možné zahlédnout více než sto svazků prutů. Prospěcháři z řad senátorů, kteří ucítili lákavou vůni moci, přijeli do Luky proto, že se chtěli mermomocí vyškrábat o kousek výš. Pro jejich zásadovější kolegy v Římě byl křik těchto aristokratických prosebníků zlověstným znamením. Zdálo se, že moc opět opouští senát. Že by triumvirát nakonec nebyl mrtvý?

A přesto se dalo jen těžko věřit, že by se Pompeius a Krassus mohli podruhé domluvit na spojenectví. Jakou dohodu spolu mohli vůbec uzavřít? A co Caesarova role v této špinavé záležitosti? Prvním, kdo to zjistil, byl Cicero. Vytrestaný svou exilovou zkušeností si již nedělal iluze, že by mohl vzdorovat spojené moci triumvirátu. Proti Klodioví a Klodii mohl obstát, ale nikoli proti těm, kterým se zdaleka nevyrovnal co do „finančních zdrojů, ozbrojených sil i samotné moci“.² Když na něj Pompeius vyvinul nátlak, kapituloval. Zranitelný a nervózní, ale zároveň výmluvný a uznávaný Cicero byl pro Pompeia dokonalým nástrojem. A hned byl také nasazen do práce. V létě musel vystoupit v senátu a navrhnout, aby galské provincie, na něž si dělal záslusk Domitius Ahenobarbus, zůstaly provinciemi Caesarovými a nikoho jiného. Domitius, šokovaný tímto obratem, se rozlítil. Oč Ciceronovi jde? Proč svými argumenty podporuje něco, co předtím odsoudil jako hanebné? Copak se nestydí? V soukromí byl kvůli takovýmto otázkám Cicero hluboce nešťastný. Věděl, že je zneužíván, a nenáviděl se kvůli tomu. Na veřejnosti se však oháněl důmyslným argumentem: přechod od jedné strany ke druhé je prý v politice výrazem státnických kvalit. „Poté, co v smýšlení řádných lidí došlo k obratu, nelze setrvávat na starých názorech, nýbrž je třeba přizpůsobit se novým poměrům. Nikdy se totiž nesetkalo se souhlasem, setrvávali-li přední státníci stále při tomtéž názoru.“³

Nikoho to však nepřesvědčilo – a nejméně ze všech Cicerona. Sám sebou kvůli tomu pohrdal. Aby se dostal ze své duševní krize, rozhodl se věnovat jedině zbývající konstantě svého života a tou bylo nesmiřitelné nepřátelství mezi ním a Klodiem. Na Kapitolu byla stále vystavena zrakům veřejnosti ona bronzová tabulka oslavující Ciceronovo vyhnání. V doprovodu Milona ji Cicero odmontoval a schoval ve svém domě.⁴ Klodius měl nejen tu drzost, že je obvinil z neústavního chování, kteréžto výtky se okamžitě chopil mravokárce Kato, ale zároveň postavil na Palatinu velké tabule seznamující Římany s dlouhým výčtem Ciceronových zločinů. Ačkoli se politický život římské republiky podobal pohyblivým písčným dunám, zůstávaly zde některé věci neměnné.

I když zápas Cicerona s Klodiem procházel různými peripetemiemi, zjistili ti dva, že je spojuje víc než jen vzájemná nenávisť. Appius totiž dospěl k závěru, že je čas, aby se stal konzulem. Proto cestoval

do Ravenny a Luky a setkal se tam s triumviry. Jako odměnu za podporu své kandidatury v konzulských volbách pro rok 54 př. n. l. nabízel triumvirům, že se na jejich stranu postaví on sám i jeho nejmladší bratr. Pro Pompeia, kterého Klodius po dva roky napadal a ponižoval, to byla vskutku vzácná výhra. Nenapodobitelný talent největšího rozněcovače nepokojů měli nyní triumvirové volně k dispozici. Podobně jako byl Cicero využíván jakožto nástroj k prosazení Caesarových zájmů, měl Klodius sloužit zájmům Pompeia a Krassa. Klodius tedy vydal rozkazy svým věrným – tribunům a vůdcům pouličních gangů. Začala zastrašovací kampaň, která měla za cíl odklad konzulských voleb pro rok 55 př. n. l. Násilí – jako ostatně vždycky, když byl do něčeho zapleten Klodius – se začalo stupňovat. Skupina senátorů se pokusila zabránit Klodiovi ve vstupu do senátu. Klodiovi stoupenci nato začali vyhrožovat, že sídlo senátu do základů vypálí. Volby stále ještě neproběhly a Řím se naplňoval klienty jednotlivých triumvirů, včetně ohromného počtu Caesarových legionářů, kteří dostali zvláštní dovolenou a mohli na čas opustit Galii. Pobouření senátoři si oblékli smuteční šaty. V hlavách se jim hromadila hrozná podezření. Nakonec byla otázka, kterou si již několik měsíců kladl celý Řím, otevřeně položena Pompeiovi a Krassovi, kteří se snažili chovat pokud možno jako státníci a do probíhajících sporů se nikterak nezaplést. Chystají se ucházet o úřad konzula pro rok 55 př. n. l., či nikoli? Krassus, vyhýbavý jako vždycky, odpověděl, že pro republiku bude vždy dělat jen to nejlepší, zatímco Pompeius, zatlačený ustavičnými otázkami do kouta, nakonec přiznal pravdu. Pikle, jež těmto dvěma mužům umožňovaly zapomenout na nepřátelství, vypluly na povrch.

Odpor, který se proti tomu zdvihl, byl okamžitý a nesmiřitelný. Oba kandidáty to překvapilo. Ačkoli se jim podařilo odložit volby tak, aby se město stačilo zaplnit Caesarovými legionáři, zachvátila je nyní panická hrůza z toho, že také nemusí vyhrát. Do domů konkurenčních kandidátů přicházely půlnoční návštěvy. Uplácely i vyhrožovaly. Jen Domitius odmítl ustoupit. A pak přišel leden. V prvních týdnech roku 55 př. n. l. neměl Řím konzuly a volby se již nedaly odkládat. V noci, několik hodin před zahájením hlasování v *Ovile*, se Domitius a Kato pokusili zabrat si část Martova pole. Překvapili je ozbrojení násilníci, kteří zabili jejich světlohoše, Katona

zranili a jejich muže obrátili na útěk. Jak se dalo očekávat, stali se příštího dne Pompeius a Krassus společně konzuly. Jejich volební machinace však neustaly ani nyní. Když Kato získal post přetora, prohlásil Pompeius tento volební výsledek za neplatný. Edilské posty byly bezostyšně rozděleny mezi přívržence konzulů: a to takovým způsobem, že na Martově poli znovu došlo k výbuchu násilí. Tentokrát byl postiženým Pompeius a jeho tóga byla potřísněna krví.

Krví prosáklé oblečení bylo odneseno do jeho domu, kde Pompeiova těhotná manželka Julie netrpělivě čekala na zprávy od svého muže. Když uviděla manželovu zkrvavenou tógu, ze šoku omdlela a potratila. Tomu, že pohled na krví potřísněný oděv Pompeia Velikého způsobil potrat jeho manželky, se nikdo z Římanů nedivil. Takovými znameními dávali bohové najevo svůj názor. Samotná republika byla totiž přiváděna k potratu. V důvěrném dopise Attikovi si Cicero smutně zavtipkoval slovy, že zápisníky triumvirů jsou nepochybně plné „seznamů s budoucími volebními výsledky“.⁵ Ostatním příslušníkům nobility připadala zločinnost Pompeiova a Krassova tak zjevná, že se v jejich očích začínala podobat svatokrádežnému počínání. Zatímco před rokem 59 př. n. l. nechali za sebe konat Caesara, nyní to byli oni, kdo poskvřňoval posvátný konzulský úřad. A za jakým účelem? Copak už oba nezískali dost slávy? Proč se uchýlili k takovému násilí a takovým extrémům? Jenom proto, aby podruhé získali konzulský post?

Odpověď na sebe nedala dlouho čekat, a dokonce i Pompeius a Krassus měli tolik cti, že je uvedla do rozpaků. Když konzulům oddaný tribun předložil návrh zákona, který je činil na pět let veliteli v Sýrii a Hispánii, oba muži předstírali nevinné překvapení. Nikoho tím však neoklamali. Čím podrobněji člověk zkoumal konkrétní ustanovení navrženého zákona, tím větší hrůzou jej to naplňovalo. Oba prokonzulové měli mít bez zvláštního povolení senátu nebo lidu římského právo budovat legie, vyhlašovat válku či uzavírat mír. Obdobný zákon uděloval tatáž privilegia Caesarovi, jehož potvrzoval ve velitelské funkci a prodlužoval mu funkční období o dalších pět let. Během těchto pěti let měli mít tři členové triumvirátu přímou kontrolu nad dvaceti legiemi a klíčovými římskými provinciemi. Řím mnohokrát v minulosti slyšel křik, že byla

nastolena „tyranie“ – nikdy však nebyl tento křik tak oprávněný jako nyní.

Od nejstarších dob se římszí občané hrozili, že by se ideály jejich republiky mohly obrátit proti republice samotné. „Je znepokojivé,“ zamýšlel se Cicero, „že právě geniální a skvělé muže zachvacuje touha po nekonečném zastávání úřednických a velitelských postů a hlad po moci a slávě.“⁶ Postřeh z dávných dob, jenž platí i dnes. Římané si byli vždycky vědomi, že vše, co jim na postavení občana připadá nejúžasnější, může být zároveň zdrojem nebezpečí. To vysvětlovalo, proč se během století vyvinulo tolik omezení, pokud šlo uspokojování ambicí jednotlivců. Zákony a zvyky, precedenty a mýty – z toho všeho byla republika utkána. Žádný občan si nemohl dovolit chovat se tak, jak kdyby nic z výše uvedeného neexistovalo. Pokud by tak učinil, riskoval by pád a věčnou hanbu. Pompeius a Krassus, praví Římané, měli toto chápání v krvi. Jedině proto mohl Pompeius dobývat pevninu i moře, a přesto si vysloužit úctu takového muže, jako byl Kato. A proto Krassus, třebaže byl nejobávanějším mužem v Římě, považoval za nutné svoji moc skrývat. Nyní však již ohledy tohoto typu nedokázaly oba muže zastavit. Kvůli tomu, aby se stal podruhé konzulem, Pompeius Katona koneckonců téměř zabil. A Krassus se při diskusi o svých budoucích prokonzulských pravomocích tak rozohnil, že udeřil jistého senátora pěstí do obličeje.

V létě roku 55 př. n. l. si lidé začali všeobecně všímat toho, jak vznětlivým se tento kdysi diskrétní člověk stal. Krassus začal dokonce být užvaněný a vychloubavý. I kdyby mu nebylo přes šedesát, bylo by takovéto chování považováno za nenáležitě. Najednou se mu lidé začali za zády smát. To se mu předtím nestávalo. Čím méně populární Krassus byl, tím více jej opouštěla ona tajuplná pověst. Lůza se mu vysmívala, a několikrát musel dokonce vzít do zaječích a požádat Pompeia o ochranu. Takovýmto ponížením trestal římský lid Krassa za zradu republiky. Když nakonec nadešel čas, aby se odebral do své provincie, nedoprovázely jeho odchod z konzulského postu žádné oslavy ani provolávání slávy. „Jak ničemný je ten člověk!“⁷ zvolal Cicero a měl škodolibou radost z ubohosti Krassova odjezdu. To, že se žádné bouřlivé loučení nekonalo, nebylo ještě nejhorsší. Když Krassus již jako prokonzul projížděl městskými bra-

nami směrem k Appiově silnici, zjistil, že na něj na kraji silnice čeká tribun. Tentýž muž se již dříve pokusil Krassa zatknout. Odvážný pokus se mu ale tehdy nezdařil. Krassus se jen pohrdlivě usmál a s dotyčným se velmi rychle vypořádal. Nyní tu stál znovu a vedle sebe měl kovový koš. Z něj stoupaly oblaky kadidla, jež se vznášely nad hrobkami dávných hrdinů a dodávaly vůni zimnímu vánku. Tribun upřeně pohlédl na Krassa a začal cosi rytmicky odříkávat. Slova to byla starodávná, stěží srozumitelná, ale jejich význam byl zcela jasný: tribun Krassa proklínal.

Za takovýchto okolností se tedy Krassus vydal vstříc svému velitelskému postu na Východě. Nic mu lépe nepřipomínalo onu vysokou cenu, za níž si jej zajistil. Není divu, že na Krassovi byly za jeho konzulátu patrné známky nervozity. Nešlo však, jak naznačovali jeho nepřátelé, o výraz senility nebo ubývajících sil. V účetní knize jeho mozku byly příjmy a výdaje jako vždycky udržovány v cynické rovnováze. Jen kvůli nebývale velké odměně se rozhodl vzdát své dobré pověsti v republice. Samotná Sýrie by mu ztrátu jeho pověsti nenahradila. Výměnou za své dobré jméno nechtěl Krassus získat nic menšího než bohatství celého světa.

V minulosti se takovýmto fantaziím vysmíval. Za jeho nesmiřitelným protivníkem jel při jeho třetím a nejvelkolepějším triumfu alegorický vůz zpodobňující celý svět. Pompeius Veliký byl však přes příliš nervózní na to, aby se plně chopil úlohy nového Alexandra Velikého. A přes příliš také ctěl tradice města. Krassus, který to chápal a zatvrzele pohrdal Pompeiovým chvástáním, původně necítil potřebu hrát si na dobyvatele světa. Pak se však této úlohy ujal Caesar. Během krátkých dvou let si získal tolik bohatství, že mohl konkurovat Pompeiovi. Chladně vypočítavý Krassus si nato začal pomalu uvědomovat důsledky, které to bude mít. K tomu, aby odcestoval do Ravenny, dohodl se tam s Pompeiem a Caesarem a zorganizoval svou brutální volební kampaň, ho vedla kombinace nenasytnosti a strachu, bezuzdné hrabivosti a obav, aby nezůstal pozadu. Se znepokojením a mnohem zřetelněji než ostatní spoluspiklenci si všiml nového řádu, jenž se v Římě rodil. V něm bude několik nesmírně úspěšných lidí – možná dva, ale Krassus doufal, že tři – disponovat mocí do té míry nesrovnatelnou s mocí ostatních svých spoluobčanů, že zastíní i samotnou římskou republiku. Jestliže byla republika

pánem světa, existovaly potom pro ty, kdož se jí odvážili zmocnit a dle libosti vládnout jejími zdroji, vůbec nějaké hranice? Možná nebesa – ale níže nic.

Na jaře roku 54 př. n. l. dorazil Krassus do své nové provincie a postoupil až k její východní hranici. Za řekou Eufrat se nacházela významná cesta, která přetínala rovinatou poušť a nakonec vplouvala do záře horizontu, kde se ztrácela. Krassus však věděl, kam vede. Když upřeně hleděl do vycházejícího slunce, zahlédl ve své fantazii mlžný opar rozličných druhů koření a třpyt onyxu, karneolu a perel. Existovalo mnoho zpráv o bájných bohatstvích Východu. Říkalo se, že v Persii se nachází hora celá ze zlata, že v Indii brání celou zemi „bašty ze slonoviny“⁸ a že v Číně, zemi Sérů, tkají hedvábí tvorové dvakrát větší než brouci. Žádný inteligentní člověk takovýmto směšným historkám samozřejmě nevěřil, ale skutečnost, že se vyprávěly, dokládala nepochybnou a jasnou pravdu: prokonzulovi, který se stane pánem Orientu, se bohatství nikdo nevyrovná. Není tedy divu, že Krassus upřeně hleděl k Východu a snil.

Měli-li však zabodnout praporec římského lidu na břehu takzvaného Vnějšího oceánu, musel se samozřejmě nejprve vypořádat s barbary u svých dveří. Hned za Eufratem se nacházelo království parthské. Římané o něm moc nevěděli. Jasně jim bylo jen to, že místní obyvatelstvo – podobně jako všichni orientálci – je určitě zženštilé a proradné. Lukullus i Pompeius s ním uzavřeli mírové smlouvy, což byl nepříjemný detail, o kterém Krassus neměl ani tušení. V létě roku 54 př. n. l. proto překročil Eufrat a zmocnil se řady příhraničních měst. Parthové rozhořčeně požadovali, aby se stáhl zpět. Krassus odmítl. Poté, co si tuto válku vymohl, nemusel nijak spěchat. Celý prvý rok ve své prokonzulské funkci jen kořistil a bohatl. Chrám v Jeruzalémě a mnohé další byly vyloupeny a zůstaly z nich jen holé zdi. Celé dny počítal Krassus příjmy dobytých měst a vážením zjišťoval hodnotu chrámových pokladů.⁹ Díky svému pečlivému účetnictví si Krassus mohl dovolit najmout armádu, která odpovídala jeho ambicím: sedm legií, tisíce pěšáků a stejný počet jezdců. Exotickou složkou jezdeckva bylo tisíc Galů. Jejich velitelem byl Krassův nejmladší syn Publius, který úspěšně sloužil pod Caesarem a nyní toužil své skvělé činy zopakovat pod velením svého otce. Vše

bylo připraveno. Na jaře roku 53 př. n. l. překročil Krassus se svou armádou znovu Eufkrat. Velké dobrodružství začalo.

Vzhledem k pustině, na niž Římané nejprve narazili, se rozsah Krassových příprav zdál být komicky přehnaný. Před Krassovou armádou nebylo totiž ve východním směru vidět nic kromě oparu z horka. Nakonec však předsunutá hlídka narazila na otisky kopyt. Šlo o stopy čehosi, co připomínalo velký oddíl jezdeckva. Stopy odbočovaly z cesty a mizely v poušti. Krassus se rozhodl po stopách vydat. Brzy jeho legie putovaly po opuštěné planině bez jediné říčky, a dokonce bez jediné stébla trávy v dohledu. Všude byly jen žhnoucí písečné duny. Římané začínali ztrácet elán. Jeden z Krassových nejschopnějších pobočníků, kvestor jménem Kassius Longinus, naléhal na svého vojevůdce, aby se vrátili. Avšak Krassus, který v politické aréně tak dobře ovládal strategický ústup, nechtěl o něčem takovém ani slyšet. Legie tedy postupovaly dál. Pak k nim dorazila zpráva, v níž jejich vojevůdce doufal. Parthové byli blízko a nešlo jen o oddíl jezdeckva, ale o velkou armádu. Krassus, který moc toužil po tom, aby mu nepřítel neutekl, nařídil legiím pokračovat v cestě. Nyní se Krassovi vojáci nacházeli uprostřed rozpálené písčité pláně. Před sebou rozeznávali jezdce, zaprášené a otrhané. Legionáři sevřeli štíty. Když tak učinili, Parthové odhodili své hábity a rázem vyšlo najevo, že oni i jejich koně mají na sobě třpytící se zbroj. V tutéž chvíli se po pláni začal rozléhat hrozivý zvuk bubňů a cinkajících zvonců, lomoz připomínající „řvaní divokých zvířat a [rachot] hromu“.¹⁰ Římanům se zdálo, jako kdyby ani nešlo o zvuky lidského původu, ale spíše o halucinaci, jež má svůj původ ve vzduchu tetelícím se horkem. Byly to zvuky, z nichž jim běhal mráz po zádech.

Celý den se pak podobal zlému snu. Parthové se vůbec nepokusili zatáhnout Římany do boje a jako fata morgána se postupně ztratili v dunách. Když však se svými vozy a koni uháněli pryč, stříleli do řad potících se, vyprahlých a nehybných legionářů šípy s ocelovými hroty, jimiž byli vyzbrojeni.

Publius se rozhodl parthské válečníky pronásledovat, ale nedopadl dobře. Jeho Galy obklíčila těžká kavalerie nepřítel a zcela je zničila. Zahynul i samotný Publius. Jeho hlavu si jeden z parthských jezdců napíchl na kopí, tryskem s ní projížděl mezi Římany, vysmí-

val se jim a vykřikoval urážky směrem k Publiovu otci. V tu chvíli již byli legionáři obklíčeni. Celý den na ně dopadal déšť smrtonosných parthských šípů a legie celý den zatvrzele a heroicky vzdorovaly. Když nadešel požeňnaný soumrak, začaly roztržštěné zbytky Krassovy velké výpravy ustupovat a stahovat se zpátky po svých stopách do Karrh, nejbližšího alespoň trochu většího města. Odtud se pak pod vedením vynalézavého Kassia vrátilo pár zbývajících, zcela vyčerpaných vojáků zpátky za římskou hranici. Za sebou nechali dvacet tisíc svých krajanů, kteří zůstali ležet mrtví na bojišti, a dalších deset tisíc, kteří padli do zajetí. Římané přišli o sedm legií. Od bitvy u Kann nezaznamenala římská armáda tak katastrofální porážku.

Samotný Krassus, omráčený totálním zničením veškerých svých nadějí, se nechal Parthy vylákat k údajným jednáním o příměří. Člověk, který podfoukl tolik lidí, byl nyní podveden sám. Během jednání propukla šarvátka a on byl při ní zabit. Smrt ušetřila Krassa ponižujícího údělu. Když Parthové přišli o svou kořist, rozhodli se, že bude Krassa představovat osoba vybraná z řad římských zajatců. Dotyčného oblékli jako ženu a donutili jej zúčastnit se jakési kruté parodie na triumf. Zajatec musel kráčet v doprovodu liktorů, jejichž pruty byly ozdobeny měšci s penězi a sekery hlavami legionářů. Nebožáka následovaly prostitutky, jež se mu celou cestu vysmívaly. Parthové toho zjevně věděli o římských vojenských tradicích víc než Římané o tradicích parthských.

Hlava skutečného Krassa byla zatím dopravena na dvůr parthského krále. Dorazila tam právě ve chvíli, kdy slavný herec Jason z Tralles zpíval scénu z Euripidovy slavné tragédie Bakchantky. Hrůznou shodou okolností šlo o hru, v níž vystupovala také utatá hlava. Jason se rychle zachoval jako skutečný profesionál, uchopil krvavou trofej, choval ji v náručí a pak improvizovaně přednesl příhodný monolog. Pohled na to, jak Krassus slouží jakožto rekvizita ve své vlastní tragédii, uvedl publikum do varu.

Pro člověka, který mířil tak vysoko a nakonec byl tak pokořen, se vhodnější konec nedal vymyslet.

Ani nebesa tedy pro Krassa nebyla nejzazší hranicí.